

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12

ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΗ ΤΩΝ ΟΝΕΙΡΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΘΕΤΗΣΗ ΤΩΝ ΥΠΟΣΧΕΣΕΩΝ ΣΤΙΣ ΑΝΤΙΦΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΑ ΑΔΙΕΞΟΔΑ ΤΩΝ ΝΕΟΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΜΟΝΟΔΡΟΜΩΝ

Ποιο όνειρο όμως κατέρρευσε και ποιες υποσχέσεις αθετήθηκαν;

Μετά το τέλος του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου, εν μέσω της κυριαρχίας του κεϋνσιανισμού στη Δύση και του υπαρκτού σοσιαλισμού στην Ανατολή, η ανθρωπότητα και η επιστήμη συνειδητοποιούν σταδιακά ότι μια νέα φάση του πολιτισμού αναδύεται, ένα νέο κύμα του πολιτισμού ανατέλλει.

Η θεωρία της σχετικότητας του A. Einstein, η θεωρία της απροσδιοριστίας του Heisenberg, οι εξελίξεις στην κβαντομηχανική, οι θεωρίες του χάους και της πολυπλοκότητας, η αποκάλυψη των μυστικών του μικρόκοσμου και του μεγάκοσμου και η επανάσταση της εκπληκτικής πληροφορικής τεχνολογίας θέτουν σε αμφιβολία τις ως τότε παραδεδεγμένες αλήθειες της κλασικής κοπερνίκειας και νευτώνειας λογικής του μηχανικισμού, της τάξης, της προσδιοριστίας, της γραμμικότητας και της αντιστρεψιμότητας των φαινομένων²⁵³. Προϊδέάζουν πα-

253. Γ. Θ. Χατζηκωνσταντίνου, *Στα δεσμά του μυθοποιημένου...*, ό.π., σελ. 25-44. R. Passet, «Vivre l'économie au présent», *Transversales*, τεύχος 12, Paris, 1991. I. Prigogine, I. Stengers, *La nouvelle Alliance*, Éd. Gallimard, Paris, 1979.

ράλληλα την ανθρωπότητα και της επιτρέπουν το όνειρο μιας Νέας Εποχής που θα δικαιώνεται εκ των πραγμάτων ως τέτοια και δεν θα αποτελεί ανούσια έκφραση ενός πανούργου και κενού νοήματος λόγου.

Ένα κλίμα ευφορίας πλαισίωσε στη συνέχεια παγκοσμίως τις γιορτές και τους πανηγυρισμούς του Millenium. Ο 21ος αιώνας θα ήταν ο αιώνας του νέου πολιτισμού, του πολιτισμού του μηνύματος και της πληροφορίας, της επικοινωνίας και της παγκοσμιότητας, της δικαιοσύνης εν ισοτιμία, της ποθητής ειρήνης και βέβαια του Πολιτισμού του Ελεύθερου Χρόνου. Η ηλεκτρονική τεχνολογία, ο Η/Υ, οι αυτοματισμοί και η ρομποτική, ο τεχνολογικός εκσυγχρονισμός και η αμεσότητα που διασφάλιζε η επικοινωνιακή επανάσταση προΐδεάζαν για καλύτερες μέρες τους λαούς του πλανήτη, γεμίζοντας ελπίδες τους απλούς ανθρώπους της καθημερινότητας, παρά τις απαισιόδοξες εμπειρίες στα τέλη του 20ού αιώνα.

Η νέα τεχνολογία, με την υψηλή παραγωγικότητά της, τις ταχύτητες και το ευπροσάρμοστό της, θα ήταν δυνατό, επιτέλους, να παρουσιάσει πλεονάσματα που θα επέτρεπαν λιγότερο χρόνο δουλειάς με καλύτερες απολαβές. Για πρώτη φορά η ανθρωπότητα διέθετε ένα δούλο χωρίς ψυχή, την ηλεκτρονική τεχνολογία, που θα συνέβαλλε στην ανάδυση ενός πολιτισμού ικανού να βελτιώσει τη ζωή του συνόλου της ανθρωπότητας, απαλλάσσοντας τους ανθρώπους όχι από την εργασία αυτή καθ' εαυτή, αλλά από το μόχθο που τη συνοδεύει, με ταυτόχρονη εξασφάλιση του μέλλοντος.

Το όνειρο κατέρρευσε με τρόπο παταγώδη. Κατεστημένες δυνάμεις του οικονομικού συστήματος της νεοφιλελεύθερης έμπνευσης άλλα απεργάζονταν συστηματικά. Σταδιακά και διά της ευελιξίας της αγοράς εργασίας, οι ώρες της εργασίας αυξήθηκαν, οι εργασιακές σχέσεις και οι κατακτήσεις του παρελθόντος κατέρρευσαν, η έννοια της εργασίας ως κοινωνικού δικαιώματος υποχώρησε για να αντικατασταθεί από την έννοια της απασχολησιμότητας και από το δικαίωμα στην αναζήτηση απασχόλησης. Η ανεργία διατηρήθηκε σε υψηλά επίπεδα ωθώντας τους μισθούς και τα ημερομίσθια προς τα κάτω, παρά τις βελτιώσεις της παραγωγικότητας. Το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού έκανε απειλητική την εμφάνισή του ήδη από τη δεκαετία του 1980, το δε σύστημα κοινωνικής ασφάλισης μπήκε σε περιπέτειες παγκοσμίως. Σε περίοδο σημαντικής κερδοφορίας των επιχειρήσεων και